

1 Tertulliani Liber De Fuga in Persecutione

Codices:

INDEX SIGLORUM

<i>N</i>	= Florentinus Magliabechianus, Conventi soppressi VI 9, saec. XV
<i>F</i>	= Florentinus Magliabechianus, Conventi soppressi VI 9, saec. XV
<i>X</i>	= Luxemburgensis 75, saec. XV ex.
<i>ω</i>	= consensus codicum NFX
<i>G</i>	= codex Gorziensis (Gorzia in Mediomatricis, hodie Gorze) in tertio editione a Rhenano adhibitus
<i>V</i>	= Vindobonensis 4194, nunc Neapolitanus, Mus. Naz. 55, saec. XV

Editiones:

<i>Gel.</i>	
<i>Iun.</i>	= Sigismundi Gelenii, Basiliae 1550
<i>Marra</i>	= Francisci Iunii 1597
<i>Oehler</i>	= Iosephi Marra librorum De pallio et De fuga in persecutione, Torini 1932
<i>Pam.</i>	= Francisci Oehler 1853/4
<i>R¹</i>	= Iacobi Pamelii 1579
<i>R²</i>	= editio princeps Beati Rhenani, Basiliae 1521
<i>R³</i>	= eiusdem editio secunda (inspexi editionem anni 1528)
<i>R¹ mg R³ mg</i>	= eiusdem editio tertia
<i>R² p. 525</i>	= coniecturae Rhenani in margine harum editionum prolatae
<i>R</i>	= coniecturae Rhenani p. 525 editionis secundae prolata
<i>Rig.</i>	= consensus harum editionum
<i>Thierry</i>	= Nicolai Rigaltii 1634
	= Iacobi Iohannis Thierry libri De fuga in persecutione, Hilversum 1941

Auctores

Librorum

Criticorum:

	= Heinrich Hoppe, Syntax und Stil des Tertullian, Leipzig 1903
<i>Hoppe</i>	(zur Sprache und Kritik Tertullians), Lund 1932
<i>Hoppe, Beiträge</i>	= Aemiliani Kroymanni coniecturae in manuscripto suo prolatae
<i>Kr.</i>	= Bulhart, Tertullian-Studien, Sitzungsberichte der Österr. Akad. der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse, Bd. 231/5, 1957
<i>SB</i>	= Fulvius Ursinus (v. vol. III p. XXVII sq.)

Urs.

Litterae incliniae in textu significant aut lectionem codicum esse mutatam aut Tertullianum aliena verba (perumque sacra scripturae) afferre; in his mutationem factam indicant litterae rectae.

|17

DE FVGA IN PERSECUTIONE

CSEL (CCSL
Verse
Line Nos:)

5

10

I. [1] Quaesisti proxime, Fabi frater, fugiendum necne sit in persecutione, quod nescio quid annuntiaretur. Ibidem ego oblocutus aliquid pro loco ac tempore et quarundam personarum importunitate semittractatam materiam abstuli tecum, plenius in eam de stilo nunc renuntiaturus, utpote quam ei tua consultatio commendarat et condicio temporum suo iam nomine iniunxerat. Quanto enim frequentiores imminent persecutiones, tanto examinatio procuranda est, quomodo eas excipere fides debeat. Procuranda autem examinatio penes [s]vos, <qui> si forte Paraclitum non recipiendo, deductorem omnis veritatis, merito adhuc etiam aliis quaestionibus obnixa estis. [2] Igitur consultationi tuae ordinem quoque indidimus, animadvertentes ante determinari oportere de statu ipsius persecutionis, utrum a deo veniat an a diabolo,

15

quo facilius de obitu eius constare possit; omnis enim rei inspectio auctore cognito planior.

Satis est quidem praescribere nihil fieri sine dei voluntate;

1. 11 cf. Ioh. 16, 13

1. 1 Incipit Tertulliani de fuga *N* (De fuga sive de persecutione *in indice*), Q. Septimii (-em- *F*) Florentis Tertulliani (-uli- *X*) incipit liber de fuga in persecutione *FX* edd. 3 ibidem *i. ilico ut virg. vel. 11, 6 pall. 3, 4 Thes. 155, 58 Hoppe 112* 4 oblocutus *sc. sum, praef. III 94 a et] ex R² 6 in N, om. FRX edd. in] praef. III 59b de] praef. III 57 renuntiaturus i. responsurus* 7 *ei (sc. stilo) ω R, et Iun., ei et B Gel. Pam.* 11 vos *R² p. 544 Pam., suos ωR¹ Gel. suppl. Urs. Paraclitum (i. Spiritum Montani) FX, -et- NR* 12 deductorem] *cf. monog. 3, 10 deducendam merito i. ut consentaneum est, Thes. 824, 68 adhuc i. usque ad hunc diem ('praeterea' Hoppe et Thierry recepta Rhenani coniectura obnoxii pro obnixa quam ipse postea reiecit) quaestionibus sc. examinandis* 14 indidimus *N, induimus FXR* 15 veniat *N, obveniat FXR* 16 de obitu eius *i. de ea obeunda. Oehler* 18 praescribere *R² p. 544, perscribere cett.*

18
20

sed non statim hac sententia ceteris retractatibus locum dabimus, ne a praesenti articulo avocemur, si qui responderit:

25

'Ergo et malum a deo et delictum a deo, nihil iam in diabolo, nihil etiam in nobis ipsis.' [3] De persecutione nunc quaeritur; circa hanc interim dixerim nihil fieri sine dei voluntate, respiciens eam inprimis deo dignam esse et, ut ita dixerim, necessariam, ad probationem scilicet servorum eius sive reprobationem.

(4.)

30

Quis est enim exitus persecutionis, quis effectus alius nisi probatio et reprobatio fidei, qua suos utique dominus examinavit? Hoc nomine iudicium est persecutio, per quam quis aut probatus aut reprobatus iudicatur; porro iudicium soli deo competit. [4] Haec pala illa, quae et nunc dominicam aream purgat, ecclesiam scilicet, confusum acervum fidelium eventilans et discernens frumentum martyrum et paleas negatorum, haec etiam scalae, quas somniat Iacob, aliis ascensum in superiora, aliis descensum ad inferiora demonstrantes.

35

(5.)

[5] Si et agonem intelligi capit persecutionem, a quo certamen edicitur, nisi a quo corona et praemia proponuntur? Legis edictum agonis istius in Apocalypsi, quibus praemiis ad victoriam invitet vel maxime illos, qui proprie vicerint in persecutione vincendo, luctati revera non *adversus carnem et sanguinem, sed adversus spiritalia nequitiae*; ita agnosces ad eundem agonithetam pertinere certaminis arbitrium, qui invitat ad praemium. [6] Totum, quod agitur in persecutione, gloria dei est, probantis et reprobantis, imponentis et deponentis;

40

30 cf. Matth. 3, 12 33 cf. Gen. 28,12 37 cf. Apoc. 2, 7. 10. 11. 17.
26-28. 3; 5; 12; 21 39 Eph. 6, 12

19 retractatibus *R² p. 544 V², retractavimus ω R¹, -verimus R³ Gel. Pam.*

24 deo dignam *N, dig. deo FXB 27 examinabit R² p. 544* 28 hoc nomine (*sc. examinationis*) *Thörnell I 58 (et h. n.), hoc nomen ωRGel., hoc omne Urs., hoc domini Pam.* 29 probans aut reprobans *X*

32 martyrum *R¹mg edd. maturum co R¹ (praef. III 13)* 33 et haec *F* haec *FXPam. (praef. III 8), hae NR etiam] enim Pam.* 35 si *N, sic FXRedd.*

|19
45

(6.)

quod autem ad gloriam dei pertinet, utique ex voluntate illius eveniet. Sed quando deus magis creditur, nisi cum magis timetur, nisi in tempore persecutionis? [7] Ecclesia in attonito est: tunc et fides in expeditione, sollicitior et disciplinatio in ieiuniis et stationibus et orationibus et humilitate, in alterutra diligentia et dilectione, in sanctitate et sobrietate; nihil enim vacatur nisi timori et spei. Adeo et ex hoc ipso ostenditur nobis non posse diabolo deputari eam, quae meliores efficit dei servos.

50

5

II. [1] Si, quod iniquitas a deo non est, sed a diabolo, persecutio autem ex iniquitate consistit --- quid enim iniquius quam veri dei antistites, omnis sectatores veritatis, nocentissimorum more tractari? ---, ideo videtur persecutio a diabolo evenire, a quo iniquitas agitur, ex qua constat persecutio, scire debemus, quatenus nec persecutio potest sine iniquitate diaboli nec probatio fidei sine persecutione propter probationem fidei necessariam, iniquitatem non patrocinium praesentare persecutioni, sed ministerium; praecedere enim dei voluntatem circa fidei probationem, quae est ratio persecutionis, sequi autem diaboli iniquitatem ad instrumentum persecutionis, quae ratio est probationis. [2] Nam et alias in quantum iustitiae iniquitas aemula est, in tantum materia est ad testimonium eius, cuius est aemula, ut sic iustitia iniquitate perficiatur, quomodo *virtus in infirmitate perficitur*. Nam

10

15

2. 3 cf. Ioh. 16, 13

15 II Cor. 12, 9

47 in attonito i. attonita, Thes. s. v. in 789, 21 in expeditione i. in statu expedito, Thes. 1625, 59 48 [et] (in) orat. Marra, Thierry (i. 'non', praef. III 76) N, non cett.

50 nihil

2. 1 a alt. om. X 3 omnis NXPam. (Ioh. 16, 13 th_n a)lh&qeian pa~san), -es FRGel. 6 potest ω R (praef. III 117c), est G Gel.Pam. 8 patrocinium i. dominatum 9 pntare (i. praesentare) N, praestare FXRedd. persecutioni GR'mg edd., -em ωR 11 ad] praef. III 54e 13 aemula i. inimica ut virg. vel. 3, 3. 7, 2 pall. 5, 1 testimonium N, -a cett. 14 <in> iniq. Pam., sed v. praef. III 111b

|20

(2.)

20

infirma mundi electa sunt a deo, ut confundantur fortia, et stulta eius, ut confundantur sapientia. Ita et iniquitas adhibetur, ut iustitia probetur confundens iniquitatem. Igitur, quod ministerium non est arbitrii, sed servitii --- arbitrium enim domini persecutio propter fidei probationem, ministerium autem iniquitas diaboli propter persecutionis instructionem ---, ita eam per diabolum si forte, non a diabolo evenire credimus.

25

(3.)

[3] Nihil satanae in servos dei vivi licebit, nisi permiserit dominus, ut aut ipsum destruat per fidem electorum in temptatione victricem aut homines eius fuisse traducat, qui defecerint ad illum. Habes exemplum Iob, cui diabolus nullam potuit incutere temptationem, nisi a deo accepisset potestatem, nec in substantiam quidem eius, nisi dominus *Ecce*, dixisset, *omnia, quae sunt ei, in manu tua do, in ipsum autem*

30 *ne extenderis manum. Denique nec extendit nisi posteaquam*
 et hoc postulanti dominus *Ecce, dixisset, trado tibi illum, tantum*
 (4.) *animam eius custodi.* [4] Sic et in apostolos facultatem
 temptationis postulavit non habens eam scilicet nisi ex permisso,
 siquidem dominus in evangelio ad Petrum *Ecce, inquit,*
 35 *postulavit satanas, uti cerneret vos velut frumentum, verum ego*
rogavi pro te, ne deficeret fides tua, id est, ne tantum diabolo
permitteretur, ut fides periclitaretur. Per quod ostenditur
utrumque apud deum esse, et concussionem fidei et protectionem,
 40 *cum utrumque ab eo petitur, concussio a diabolo,*
protectio a filio.

16 cf. I Cor. 1, 27 28 Iob 1, 12 31 Iob 2, 6 34 Luc. 22, 31. 32

16 confundantur ω *Gel.*, -atur *R B Pam.* 17 ita *i. itaque, praef. III 73*
 24 temptatione *NGR^s edd.*, -em (*cf. praef. III 59d*) *FXR¹* (*R¹ mg*
 tentatione victrice) 30 denique *i. ideo, Thes. 533, 10. 20* nec *i. et profecto*
non, cf. Thes. s. v. et 892, 77 posteaquam . . . dixisset] *Hofmann § 298*
 33 scilicet *N, om. cett.* permisso *N* 35 uti ω *Pam.*, ut *RGel.* cerneret
(i. cribraret) FXR¹, discerneret *NGR^s Gel.* verum ego *R³ Gel. Pam.*,
 ego autem *N cum Vulg., om. GFXR¹* 36 pro te *R³ Gel. Pam.* (*peri\ sou~*),
om. wGR¹ 37 per quod *N*, quod *FX*, quo *RGel. Pam.*

21 (5.) [5] Et utique cum filius dei protectionem fidei habet in
 sua potestate, quam a patre postulat, a quo omnem accipit
 potestatem in caelis et in terris, quale est, ut concussionem
 45 fidei diabolus in manu sua habeat? Sed in legitima oratione,
 cum dicimus ad patrem: *Ne nos inducas in temptationem* ----
 quae autem maior temptatio quam persecutio? ----, ab eo illam
 profitemur accidere, a quo veniam eius deprecamur; hoc est
 enim quod sequitur: *Sed erue nos a maligno*, id est, ne nos
 50 induxeris in temptationem permittendo nos maligno; tunc
 enim eruimur diaboli manibus, cum illi non tradimur in
 temptationem.

(6.) [6] Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit potestatem,
 nisi eam de deo impetrasset; tantum potestatem abest
 55 ut in oves dei habeat. Possum quoque dicere porcorum quoque
 setas tunc numeratas apud deum fuisse, nedum capillos sanctorum.
 [7] Habere videtur diabolus propriam iam potestatem
 si forte in eos, qui ad deum non pertinent, semel 'in stillam
 60 (7.) situlae et in pulverem areae et in salivam' nationibus deputatis
 a deo ac per hoc diabolo expositis in vacuum quodammodo
 possessionem; [8] ceterum in domesticos dei nihil illi licet ex
 propria potestate, quia, quando liceat, id est ex quibus causis,
 exempla in scripturis signata demonstrant. Aut enim ex causa
 probationis conceditur ei ius temptationis provocato vel
 65 provocanti ut in superioribus aut ex causa reprobationis traditur
 ei peccator quasi carnifici in poenam ut Saul ---- *Et*

42 cf. Matth. 28,18 45 Matth. 6, 13 48 Matth. 6, 13 52 cf.
 Matth. 8, 31. 32 55 cf. Matth. 10, 30 57 cf. Is. 40, 15

42 accipit] *praef. III 39* 48 sq. v. *praef. III 111b* 53 de hyperbato
cf. praef. III 92 (potestatem *om. RGel. Pam., del. al.*) abest *R³ Gel.*,

habet ωR^{12} 54 habeat XR, -bat F, -atur N quoque . . . quoque N
 (praef. III 104), q. prius om. cett. 56 iam (i. ergo, praef. III 68) $\omega R^{1,2}$,
 om. R³ Gel. 57 semel i. 'ein für allemal', v. Oehlerum ad l. 60 ceterum
 i. at, sed, Thes. 971, 9 63 vel om. F, et X 64 ut in NR³ edd., uti FXR¹,
 uti in R² p. 544 reprobationis NGR² p. 544 R³, probationis FXR¹

|22

*abscessit, inquit, spiritus domini a Saule et concutiebat eum
 spiritus nequam a domino et suffocabat eum* ---- aut ex causa
 cohibitionis, ut apostolus refert datum sibi sudem angelum
 satanae, ut colaphizaretur, ne <ignoremus> hanc speciem
 70 permitti diabolo in sanctos humiliandos per carnis vexationem,
 simul ut et virtus, tolerantiae scilicet, in infirmitate perfici
 possit. [9] Nam et ipse apostolus Phygelum et Hermogenem
 tradidit satanae, uti emendentur, ne blasphement. Videtis
 75 iam et a servis dei facilius diabolium accipere potestatem;
 tanto abest, ut eam ex proprietate possideat.

III. [1] Cum ergo et haec exempla magis in persecutionibus
 eveniant, siquidem magis tunc probamur vel reprobamur et
 magis tunc humiliamur vel emendamur, ab eo permittatur vel
 imperetur necesse est catholice fieri haec a quo et ex parte,
 5 scilicet ab illo qui dicit: *Ego sum, qui facio pacem et condo mala*,
 id est bellum; hoc est enim contrarium paci. Nostrae autem
 paci quod est bellum quam persecutio? [2] Si persecutionis vel
 maxime exitus aut vitam afferunt aut mortem, aut plagam
 aut sanationem, habes auctorem eiusdem: *Ego percutiam et*
 10 *sanabo, ego vivificabo et mortificabo.* [3] *Uram, inquit, illos,*
 (2.) *sicut uritur aurum, et probabo, inquit, illos, sicut probatur*
argentum. Cum enim exurimur persecutionis ardore, tunc
 probamur de fidei tenore. Haec erunt 'igneae iacula' diaboli,

66 I reg. 16, 14 68 cf. II Cor. 12, 7 71 cf. II Cor. 12, 9 72 cf.
 II Tim. 1, 15 73 cf. I Tim. 1, 20
 3. 5 Is. 45, 7 9 Deut. 32, 39 10 Zach. 13, 9 (cf. scorp. 7, 3
 p. 159, 13 sq.) 13 cf. Eph. 6, 16

68 cohibitionis ωGR^2 p. 544, cohabitationis R¹ 69 colaphizaretur ω ,
 -zetur B ne NF, nec XR edd. <ignoremus> Kr., in eo Scal., sic Iun.,
 nec . . . nisi ad sanctos R¹ mg, nec . . . <nisi> [simul] Thierry 72 ipse i. o(
 praef. III 28 Phygelum R (Fu&geloj), Phig- ω , Philetum G 73 videtis
 N, videns FX, vides R edd.
 3. 5 malum N ex Vulg. (kaka&) 7 quod ωR , quid Lat. quam]
 que (?) N iunge persecutionis vel m. (praef. III 90b) 8 afferunt Lat.,
 auferunt ωR 11 aurum . . . argentum eodem ordine etiam scorp. 7, 3

|23
 15

per quae fidei ustio et conflatio administratur, ex dei tamen
 voluntate. [4] De isto quis dubitare possit, ignoro, nisi plane
 frivola et frigida fides, deprehendens eos, qui timide conveniunt
 in ecclesiam. Dicitis enim [inquit]: 'Quoniam' <inquit>
 'incondite convenimus et simul convenimus et complures
 20 concurrimus in ecclesiam, quaerimur a nationibus et timemus,
 ne turbentur nationes hae.' Non scitis, quod deus sit omnium
 dominus, et si velit deus, tunc persecutionem patieris, si vero
 noluerit, silebunt nationes? Credas utique, si tamen in eum
 deum credis, sine cuius voluntate nec unius passer assis cadit

in terram; nos autem, puto, multis passeribus antistamus.

5 IV. [1] Igitur si constat, a quo persecutio eveniat, possumus
iam consultationem tuam inducere et determinare ex hoc
ipso praetractatu fugiendum in persecutione non esse. Si
enim persecutio a deo evenit, nullo modo fugiendum erit, quod
a deo evenit, sicut duplex ratio defendit, quia neque debeat
devitari neque possit evadi, quod a deo evenit. Non debet
devitari, quia bonum; necesse est enim bonum esse omne,
quod deo visum est. Et numquid ideo in Genesi sic positum
10 est: *Et vidit deus, quia bonum est*, non quod ignoraret bonum
esse, nisi vidisset, sed ut hoc sono portenderet bonum esse,
quod deo visum est? Multa quidem sunt, quae a deo eveniunt

20 cf. Psalm. 2, 1 23 cf. Matth. 10, 29. 31
4. 9 Gen. 1, 10 adv. Marc. 2, 4, 2

16 deprehendens *i. comprehensos habens. Kr.* 17 inquit *transposui,*
del. R³; cf. Heraeus, GGA 1915, 484 20 ne turbentur *i. ne tumultuentur sc.*
contra nos hae *pro art. def. Thes. 2737, 32, postpos. 2739, 33* (h)ae non
NF(X), ae ae non *R^{1,2}*, annon *R³ edd.* sit o. *N*, o. s. *cett.* 22 credas
pro credes, praef. III 49 23 un. p. *N*, p. un. *cett.* 24 puto *om. N*

4. 1 constet *R³ Gel.* 2 inducere] v. *Oehler. ad l. (Thes. 1236, 4.*
1239, 33) 5 defendit *Ciacconius*, dependit ωR 6 devitari (quia *add. N*)
neque possit *NGR³* (cf. § 4 nec posse vitari), *om. FXR^{1,2}* 7 omne *om. N*
8 numquid *i. nonne, Thörnell II 41* 11 eveniunt. . . eveniunt *N*,
-a(n)t. . . -a(n)t (F)XR *edd.*

24 et alicuius malo eveniunt ---- immo bonum est ideo, quia a deo
venit ut divinum, rationale; quid enim divinum non rationale,
non bonum? quid bonum non divinum? ---- [2] si autem
15 sensui cuiusque videtur, non sensus hominis praeiudicat statui
rerum, sed status sensui; status enim unusquisque certum
quid est et dat sensui legem ita sentiendi statum sicut est. Si
autem statu quidem bonum, quod a deo venit ---- nihil enim
20 a deo non bonum, quia divinum, quia rationale ----, sensui
vero malum videtur, erit status in tuto, sensus in vitio. Statu
optima res pudicitia et veritas et iustitia, quae a multorum
sensu displicent; numquid ideo status sensui addicitur?
(2.) [3] Ita et persecutio statu bona est, quia divina et rationalis
25 dispositio, sensui eorum vero, quorum malo venit, displicet.
Sed qui <vi>de[s]t etiam illud malum rationale apud deum
haberi, cum quis in persecutione evertitur de salute, sicut et
bonum illud ratione contingere, cum quis ex persecutione proficit
in salute ---- nisi si irrationaliter quis aut perit apud dominum
aut salvus est ----, is non poterit persecutionem malum
30 dicere, quae etiam in mali parte bonum est, dum ratione
(3.) administratur. [4] Ita si bonum persecutio quoquo modo, quia de
statu constat, merito definimus, quod bonum est, vitari non
oportere, quia delictum sit, quod bonum est, recusare, eo
amplius, quod deo visum est, iam vero nec posse vitari, quia a
35 deo evenit, cuius voluntas non vitari poterit. <Ad>eo [ad]igitur

12 malo eveniunt, *sed re vera malum non est (praef. III 97b)* 13 ve-

nit *N*, evenit *FXR* *edd.* 15 videtur *sc. malum* 16 rerum *om. Gel.Pam.*

17 et *R³ edd.*, sed ωR^1 sentiendi *R² p.544 V²*, sentiendi *R¹mgGel.Pam.*, -is ωR^1 sicut *N*, sicuti *Rig.*, si *FXR* 18 enim *NGR³ edd.*, *om. FXR^{1,2}* 20 tuto *NR³ edd.*, toto *FXR^{1,2}* 21 a] *prae. III 79 22 sensu NR edd.*, sensus *FX* sensui *NGR² p. 544 edd.*, sensus sui *FXR¹* 25 sed qui videt *Kr.* (*cf. is l. 29*), s. quid est ωR , vides *R³ edd.*, sequitur *R¹mg R² p. 545* rationale ... haberi (*i. q. esse, Thes. 2459, 2*) *NR¹ mg, r. ... habere FXR²*, rationem . . . habere *R³Gel.Pam.* 27 ex] et *FX* 30 in (*prae. III 60e*) mali parte *N*, in malis *p. FX Pam.*, in malis *par RGel.*
35 vitari (*om. FXR*) poterit. eo adigitur ωR , poterit evadi. igitur *R¹mg. edd.*, adeo igitur scripsi (*SB 130 prae. III 70. 103 a*)

25 qui putant fugiendum, aut malum exprobrant deo, si persecutionem uti malum fugiunt ---- bonum enim nemo devitat ----, aut fortiores se deo existimant, qui putant se evadere posse, si deus tale aliquid voluerit evenire.

5 V. [1] 'Sed quod meum est', inquit, 'fugio, ne peream, si negavero; illius est, si voluerit, etiam fugientem me reducere in medium.' Hoc mihi prius responde: certus es te negaturum, si non fugeris, an incertus? Si enim certus, iam negasti, quia praesumendo te negaturum id despondisti, de quo praesumpsisti, et vane iam fugis, ne neges, qui, si negaturus es, iam negasti; [2] si vero incertus es, cur non ex aequalitate incerti metus inter utrumque eventum etiam confiteri te posse praesumis et salvum magis fieri, quominus fugias, sicut negaturum te praesumis, ut fugias? Iam nunc aut in nobis est utrumque aut totum in deo; si in nobis aut confiteri aut negare, cur non id praesumimus, quod est melius, id est confessuros nos? ---- nisi si <non> vis confiteri, <ne> patiaris; nolle autem confiteri negare est ----; [3] si vero in deo totum est, cur non totum relinquimus arbitrio eius, agnoscentes virtutem et potestatem, quod possit nos sicut fugientes educere in medium, ita et non fugientes, immo et in medio populo conversantes obumbrare? [4] Quale est, ut ad fugiendum deo honorem reddas, qui possit te etiam fugientem producere in medium, ad constandum autem inhonores illum desperans potentiam protectionis ab illo? Quanto magis ex hac parte, constantiae et fiduciae in deum, dicis: 'Ego quod meum est facio: non discedo; deus si voluerit, ipse me proteget!' Hoc potius nostrum est, stare sub dei arbitrium quam fugere sub nostro. [5] Rutilius

5. 3 te *om. RGel. fort. recte, cf. Löfstedt 52sqq.* 9 sicut *GR³*, si cum *FXR¹*, sicuti *R³ p. 545]* 10 iam nunc] *prae. III 69* 11 aut conf. *N*, est c. *FXR edd.* 13 [si] *Hoppe Beitr. 131* <non> et <ne> *Kr.* patiaris ωR^1 , pati non vis *R³ edd.* 15 delinquimus *N* 16 educere *u>R* (*cf. l. 19* producere), reducere *Lat.* 20 constandum *FXR^{1,2}*, contestandum *NGR³ edd.* 21 quanto] quare non *Pam. magis] prae. III 114* 24 arbitrium *N* (*prae. III 111c*), -o *cett.*

26 25 sanctissimus martyr cum totiens fugisset persecutionem de loco in locum, etiam periculum, ut putabat, nummis redemisset, post totam securitatem, quam sibi prospexerat, ex inopinato apprehensus et praesidi oblatus, tormentis dissipatus ---- credo pro fugae castigatione ----, dehinc ignibus datus

30 passionem, quam vitarat, misericordiae dei rettulit. Quid aliud
voluit dominus nobis demonstrare hoc documento quam
fugiendum non esse, quia nihil fuga prosit, si deus nolit?

5 VI. [1] 'Immo', inquit, 'quia praeceptum adimplevit
fugiens de civitate in civitatem.' Sic enim voluit quidam,
sed et ipse fugitivus, argumentari et qui proinde nolunt
intelligere sensum domini illius pronuntiationis, ut eam ad
velamentum timiditatis suae utantur, cum et personas suas
habuerit et tempora et causas. *Cum coeperint*, inquit, *persequi*
10 *vos, fugite de civitate in civitatem.* [2] Hoc in persona proprie
apostolorum et in tempora et in causas eorum pertinere defendimus,
sicut subsequentes sensus probabunt, qui non nisi in
(2.) apostolos competunt: *In viam nationum ne ieritis et in civitatem*
Samaritanorum ne introieritis, sed ite potius ad oves perditas
domus Israelis. [3] Nobis autem et via nationum patet, in qua
15 et inventi sumus et usque in finem incedimus, et nulla civitas
excepta est, quo per totum orbem praedicamus; sed nec cura
nobis Israelis iniuncta est extra ordinem, nisi qua et omnibus
gentibus praedicare debemus; [4] etiam si apprehendamus, non

6. 2 et 6 Matth. 10, 23

10 Matth. 10, 5. 6

28 dissipatus *i. laceratus*, *Thes. 1488, 24* 30 misericordiae *NGR³ edd.*,
-a *FXR¹* (*deus fugam Rutili misericorditer oblitus passionem eum adire permisit,*
ut martyrii coronam adipisceretur)

6. 1 immo *i. contra sc. res se habet*; *cf. Thes. 477, 21. SB 28* quia
del. Iunius 3 sed et ipse *R² edd.*, fiet *i. FXR¹, om. N, et i. R¹ mg.*
4 ad] *praef. III 54e* 7 in civitate *FX* in persona(s) *Iunius, sed*
v. praef. III 111 c 8 in *alt. om. X* 9 <praecedentes et> *subs. Pam.*
10 *viam NR², -a FXR¹* 14 quo *FXR¹* (*i. quod, Thörnell III 28*),
quia *N*, quoniam vel qua *R¹ mg.*

17 in concilia eorum perducemur nec in synagogis eorum flagellabimur,
sed Romanis utique potestatibus et tribunalibus
(3.) obiciemur. [5] Si<c> igitur et fugae praeceptum apostolorum
20 condicio desiderabat, quoniam primum praedicandum erat
ad oves perditas domus Israelis. Ut ergo perciperetur praedicatio,
apud quos priores eam perfici oportebat, uti panem
ante filii quam canes sumerent, ideo illis fugere tunc ad
25 tempus praecepit, non propter eludendum periculum proprio
nomine persecutionis ---- atquin persecutiones eos passuros
praedicabat et tolerandas docebat ----, sed propter profectum
annuntiationis, ne statim oppressis evangelii quoque disseminatio
(4.) perimeretur. Neque enim quasi tacite in aliquam civitatem
transfugiendum erat, sed quasi ubique annuntiatoris
30 et ex hoc ubique persecutiones subituris, donec replerent doctrinam
suam. [6] Denique *Non consummabitis*, inquit, *civitates*
Israelis; adeo intra terminos Iudaeae praeceptum fugae continebatur.
Nobis autem nulla Iudaeae praefinitio competit
praedicationis in omnem iam carnem effuso spiritu sancto.
35 (5.) [7] Itaque Paulus et apostoli ipsi memores praecepti dominici
contestantur illud apud Israel, quem iam doctrina sua impleverant:
Vobis oportuit in primis sermonem dei tradi; sed quoniam
repulistis eum nec dignos vos aeterna vita existimastis,
ecce convertimus nos ad nationes, Atque exinde conversi, ut
40 ipsi antecessores instituerant, et in viam nationum abierunt

et in civitates Samaritanorum introierunt, ut in totam scilicet

17 cf. Matth. 10,17.18 23 cf. Matth. 15,26 25 cf. Matth. 10,
31 Matth. 10, 23 34 Act. 2, 17 35 sqq. cf. Act. 13, 46 40 cf.
Act. 15, 7 ---- 18 40 sq. cf. Matth. 10, 5

17 eorum ωR , illorum *cett.* eorum *N*, illorum *FXR* 19 sic *Pam.*
20 primum *N*, -o *cett.* 21 perciperetur ωR (*i. acciperetur, audiretur,*
*cf. l. 23 sumerent. SB 74), perficeretur *Lat.* 24 proprio] pro *Lat.*
27 statim *R¹mg. edd.*, statu $\omega R^1 R^3$ (*v. Oehler. ad l.*) 31 doctrinam
suam *NGR³ edd.*, -a -a *FXR^{1,2}* 35 non apostoli, sed *Barnabas, Act. 13, 46*
ipsi *i. oi9, praef. III 28* 40 antec. inst. *i. doctores (apostoli seniores)*
constituerant, cf. Act. 15, 22 eIdoce toi=j a)posto&loij 41 Samaritarum *FXR**

|28

(6.)

45

50

55

60

65

terram exiret sonus eorum et in terminos orbis voces eorum.

[8] Si ergo cessavit exceptio viae natorum et introitus in civitates

Samaritanorum, cur non cessaverit et fugae praeceptum
pariter emissum? Denique ex quo saturato Israele apostoli
in nationes transierunt, nec fugerunt de civitate in civitatem
nec pati dubitaverunt. [9] Atquin Paulus, qui se per murum
concesserat expediri de persecutione, qua ad hoc tempus erat
praecepti, idem iam in clausula officii et in consummatione
praecepti discipulis magnopere deprecantibus, ne se Hierosolymam
committeret passurus illic, quae Agabus prophetaverat,
sollicitudini eorum non subscripsit, sed e contrario:

Quid, inquit, facitis lacrimantes et conturbantes cor meum?

*ego enim non modo vincula pati optaverim, sed etiam mori
Hierosolymis pro nomine domini mei Iesu Christi.* [10] Atque

ita omnes aierunt: *Fiat voluntas domini.* Quae erat voluntas
domini? Utique non fugiendi iam persecutionem. Ceterum
poterant et priorem domini voluntatem proposuisse, qua
fugere mandaverat, qui illum persecutionem vitasse maluerant.

(7.)

[11] Igitur cum etiam sub apostolis ipsis temporale fuerit
fugae praeceptum sicut et reliquorum praescriptorum, non
potest apud nos perseverare, quod apud doctores nostros
concessavit, etsi non proprie ad illos fuisset emissum; aut, si
perseverare illud dominus voluit, deliquerunt apostoli, qui
non usque in finem fugere curaverunt.

VII. [1] Videamus nunc, an et cetera domini edita congruant

42 cf. Psalm. 18, 5 47 cf. Act. 9, 25 51 cf. Act. 21, 10-12
53 Act. 21, 13 56 Act. 21, 14

44 Samaritanorum ωR , -tarum *edd.* 46 nec f. *N*, et f. *FXB*
fugierunt *FX* (-ir-); *fort. recte, praef. III 11* 47 atquin $\omega R^{1,2}$, a. et *Pam.*,
quin et *R³* 48 ad hoc *i. adhuc ut Marc. 4, 31, 8 MR, cult. fem. 1, 6, 2.*
Thes. I 556, l. 2. 3. 7 50 Hierosolymam *N* (*praf. III 7*), -a *FXR edd.*
(Iero- ω , *etiam l. 55*) 57 ceterum *i. alioquin ut monog. 4, 3*
63 concessaverit *X*

7. 1 edita *X* (*i. mandata, praecepta, Thes. 97, 64: Ov. met. 11, 647;*
cf. monog. 2, 2. SB 46), edicta *cett.*

|29

perpetuo fugae praecepto. Primo quidem, si a deo persecutio

est, quale est, ut idem fugiendam eam mandet, qui et infert?
 Quam si evadi vellet, melius non immitteret, ne voluntatem
 5 suam alia voluntate praevaricare videretur; aut pati enim nos
 voluit persecutionem aut fugere: si fugere, quomodo pati? si
 pati, quomodo fugere? Iam vero quanta inaequalitas sententiarum
 iubentis fugere et invitantis ad passionem (quae)
 10 contraria[m] fugae! [quae]. [2] *Qui confessus fuerit me, et ego
 confitebor illum coram patre meo: quomodo confitebitur fugiens?
 quomodo fugiet confitens? Qui mei confusus fuerit, et ego confundar
 eius coram patre meo: devito passionem, confundo*<r>
 confessionem. *Felices, qui persecutionem passi fuerint causa
 nominis mei: infelices ergo, qui fugiendo ex praecepto non
 15 (2.) erunt passi. Qui sustinuerit in finem, iste salvabitur: quid ergo
 me iubens fugere vis in finem sustinere? Tanta diversitas
 sententiarum si non congruit divinae gravitati, apparet ex his
 quoque praeceptum fugae suam tunc habuisse rationem, quam
 20 ostendimus.*

[3] 'Sed infirmitatem', inquit, 'quorundam prospiciens
 dominus per suam humanitatem nihilominus et portum fugae
 demonstravit.' Non enim idoneus erat etiam sine fuga, tam
 25 turpi et indigno et servili praesidio, salvos facere, in persecutione
 quos sciret infirmos. Atquin non fovet, sed recusat
 semper infirmos, primum docens non fugiendos esse persecutores,
 sed potius non timendos: *Nolite timere eos, inquit,
 qui corpus occidunt, animae autem nihil valent facere, sed timete
 eum, qui et corpus et animam perdere potest in gehennam.*

7. 9 Matth. 10,32
 15 Matth. 10, 22

11 Matth. 10,33
 26 Matth. 10, 28

13 Matth. 5,10,11

5 praevaricare N, -ari cett.
scripsi; SB 131; om. R³ edd.
N cum Graeco, om. FXR suppl. Scal.
 26 inquit N, om. cett.

9 quae ωR^1 , transposui et contraria

10 meo ωR cum Graeco, om. cett.

21 per suam humanitatem N

24 atqui R^{2,3}

27 occidunt N cum Graeco, occidere possunt cett.

12 meo

30

[4] Atque exinde quae timidus praefinit? *Qui pluris fecerit
 animam suam quam me, non est me dignus, et qui non tollit
 crucem suam et sequitur me, non potest esse meus discipulus.*
 Postremo in Apocalypsin non fugam timidus offert, sed inter
 ceteros reprobos particulam *in stagnum sulphuris et ignis,
 quod est mors secunda.*

VIII. [1] Refugit et ipse vim interdum, sed eadem ratione,
 qua apostolis fugere praeceperat, donec scilicet doctrinam
 5 suam impleret, qua consummata, non dico stetit, sed nec
 auxilium a patre angelorum exercituum desideravit, increpito
 etiam Petri gladio. [2] Professus quidem et ipse est animam
 anxiam usque ad mortem et carnem infirmam, ut tibi ostenderet
 10 primo in se utramque substantiam humanam fuisse ex
 proprietate anxietatis animae et imbecillitatis carnis, ne
 aliam, ut quidam nunc induxerunt, aut carnem aut animam
 (2.) Christi interpretareris, dehinc ut demonstratis condicionibus
 earum scires illas nihil valere per semetipsas sine spiritu;
 [3] et ideo praeponit: *Spiritus promptus*, ut utramque
 15 condicionem substantiae utriusque respiciens intelligas in te esse

(3.)
20 etiam fortitudinem spiritus quomodo et infirmitatem carnis ac iam hinc scias, quid unde facias et quid cui subieas, infirmum scilicet forti, ne, ut nunc facis, de carnis quidem infirmitate causeris, de spiritus autem firmitate dissimules. [4] Postulavit et ipse a patre, si fieri posset, transiret ab illo calix passionis: postula et tu, sed stans ut ille, sed postulans tantum, sed subiungens et reliqua: *Verum non quod ego volo, sed quod tu*. Fugiens autem quomodo hoc postulabis, ipse tibi

29 Luc. 14, 26. 27 Matth. 10, 38. 39 33 Apoc. 21, 8
8. 4 cf. Matth. 26, 53 5 cf. Matth. 26, 52 6 cf. Matth. 26, 38
12 Matth. 26, 41 18 cf. Matth. 26, 39 20 Matth. 26, 39

31 meus esse *N contra Graecum* (ei[nai/ mou) 32 apocalypsin *X, F*
(-im), -i *N (praef. III 7)* 33 stagnum ωR^1 (*praef. III 59d*), -o $R^{2,3}$

8. 5 gladio] *praef. III 89a* 13 in te esse *NR^2 p. 545 edd.*, interesse
X, F (-es), R^1 18 ut transiret *N*

|31 calicis praestans translationem nec quod pater vult faciens, sed quod tu?

5 IX. [1] Omnia apostoli secundum deum utique docuerunt, omnia + evangelizare voluerunt +. Ubi illos ostendis praeceptum fugiendi de civitate in civitatem restaurasse? quia
nec potuissent tale quid constituere tam contrarium exemplis suis, ut fugam mandarent, qui cum maxime de vinculis vel insulis, quibus ob confessionem, non ob fugam nominis continebantur, ad ecclesias scribebant. [2] Infirmos sustineri iubet
10 Paulus, utique enim non fugientes; quomodo enim sustinebantur absentes? At patientia dicit sustinendos, si cum per infirmitatem fidei suae offenderint; sic et pusillanimes consolari, non tamen in fugam mitti.
(2.)

15 Sed <et> cum admonet, ne locum malo demus, non fugae suggerit consilium, sed iracundiae docet temperamentum, et si redimendum tempus dicit, *quia dies nequam sunt*, non per fugam, sed per sapientiam conversationis lucrari nos vult commeatum. Ceterum qui fulgere nos iubet velut filios lucis, non iubet fuga abscondi ut filios tenebrarum. Stare immobiles praecipit ---- utique nec fuga mobiles ---- et accinctos: in fugam

9. 7 cf. Rom. 15, 1 9 cf. I Thes. 5, 14 12 cf. Eph. 4, 27 14 cf.
Eph. 5, 16 16 cf. Eph. 5, 8 17 cf. Eph. 6, 14

22 cal. praest. *N*, pr. c. *cett.*

9. 1 deum] *fort. dominum Kr.* 2 evangelizare voluerunt *NGR^3*
(*'omnia evangelium sapere . . . et evangelio respondere' p. 620 edd.* (*'ev. intransitive sicut platwni/zein, filwni/zein.' Kr.*), evangelii revolverunt *FXR^1*,
evangelii recoluerunt *Marra 2 sq. v. praef. III 97b* 5 qui *om. N*
7 scribant *N sustineri* ω , -ere *R edd.* 8 enim *prius del. Borleffs*,
sed cf. 13, 6 scilicet enim et Thes. 589, 15. 57. 61. praef. III 103a

sustinebantur] v. *praef. III 44* 9 at patientia dicit *Kr.*, an p.? d. ω, dicit R²,
 dicis N, dicti *FXR*¹ si cum ωR¹ (*praef. III 103a*), sicubi R² p. 545, V²
 10 sic et] *praef. III 74* consolari (*passive, Hoppe 62*) sc. dicit, iubet
 (*Thes. s. v. dico 987, 32*) 12 *suppl. Kr.* 15 sed N *Pam.*, om. *cett.*, fort.
recte 16 fulgere *NGR*³, lugere *FXR*¹, lucere R² filios nos *FX* 18 nec
 i. non, *praef. III 75*

32
20

an in occursum evangelii? Arma quoque demonstrat, quae
 fugituris non essent necessaria; inter quae et clipeum, quo
 possitis tela diaboli extinguere, resistentes sine dubio et excipientes
 omnem vim illius.

(3.)

25

[3] Proinde et Iohannes pro fratribus quoque animas
 ponendas docet, nedum pro domino; hoc a fugientibus non
 potest adimpleri. Denique memor Apocalypsis suae, in qua
 timidorum exitum audierat, de suo sensu admonet et ipse
 timorem reiciendum: *Timor*, inquit, *non est in dilectione; sed*
enim perfecta dilectio foras mittit timorem, quia timor
supplicamentum habet, utique ignem stagni; qui autem timet, non
est perfectus in dilectione, dei scilicet. Porro quis fugiet
persecutionem, nisi qui timebit? quis timebit, nisi qui non amabit?

30

(4.)

35

[4] Spiritum vero si consulas, quid magis sermone illo Spiritus
 probat? namque omnes paene ad martyrium exhortantur,
 non ad fugam, ut et illius commemoremur: 'Publicaris?'
 inquit, 'bonum tibi est; qui enim non publicatur in hominibus,
 publicatur in domino. Ne confundaris: iustitia te producit in
 medium; quid confunderis laudem ferens? Potestas fit, cum
 conspiceris ab hominibus.' Sic et alibi: 'Nolite in lectulis nec
 in aborsibus et febribus mollibus optare exire, sed in martyriis,
 uti glorificetur, qui est passus pro vobis.'

40

X. [1] Sed omissis quidam divinis exhortationibus illum

19 cf. Eph. 6, 16 23 cf. I Ioh. 3, 16 25 cf. Apoc. 21, 8 27 I
 Ioh. 4, 18 39 cf. anim. 55, 5 si pro deo occumbas, ut paracletus monet,
 non in mollibus febribus et in lectulis, sed in martyriis

19 evangelii et ad fugam pertinet et ad occursum, quia et fuga et occursum
 praeceptis evangelii defenduntur 28 supplicamentum] *praef. III 122*
 31 amabit R² p. 545 V², -vit *codd. edd.* 32 Spiritum sc. *Montani*
 sermone illo *NR*³ *edd.* (sc. loco *Apocalypsis modo allato*), -es -os *FXR*¹
 33 namque *NR*³ *edd.*, nam quod *FXR*¹, quam quod R¹ mg paene]
praef. III 115 exhortantur (*passive, Hoppe 62*) *wR*¹, -atur R² *edd.*
 34 commemoremur *XR* (i. *mentionem faciamus, Thes. 1835, 56*), -an-
 tur F, em N 38 sic et] *praef. III 74* 39 avorsibus ω 40 vobis
NR edd., nobis *FX*

33

magis Graecum versiculum saecularis sententiae sibi adhibent:
 'Qui fugiebat, rursus sibi proeliabitur'. Ut et rursus forsitan
 fugiat? Et quando vincet, qui, cum fugerit, victus est? Bonum
 militem Christo imperatori suo praestat, qui tam plene ab
 apostolo armatus, ut tubam persecutionis audit, a<d> diem
 deserit persecutionis! [2] Respondebo et ego de saeculo
 aliquid: 'Usque adeone mori miserum est?' Moriatur quoquo
 modo, aut victus aut victor; nam etsi negando ceciderit, cum
 tormentis tamen proeliat. Malo miserandum quam erubescendum;

5

(2.)

10

15 pulcrrior est miles in pugna proelio amissus quam
 in fuga salvus. [3] Times hominem, Christiane, quem timeri
 oportet ab angelis, siquidem angelos iudicaturus es? quem
 timeri oportet a daemioniis, siquidem et in daemonas accepisti
 potestatem? quem timeri oportet ab universo mundo, siquidem
 et in te mundus iudicatur? [4] Christum indutus es ----
 siquidem in Christum tinctus es ----, qui fugis diabolium?
 Depreisti Christum, qui in te est, fugitivum cum diabolo te
 reddidisti. Sed dominum fugiens exprobras omnibus fugitivis
 20 (3.) sui[s] vanitatem consilii: fugerat et quidam animosus propheta
 dominum, traiecerat ab Ioppen Tarsum, quasi et a deo
 transfretaret; sed illum, non dico in mari et in terra, verum
 in uterum etiam bestiae invenit, in quo nec mori per triduum

10. 3 cf. Gellius 17, 21 (a)nh_r o(feugwn kai) pa&lin maxh&setai). 5-6
 cf. Eph. 6, 13 sqq. 8 Verg. Aen. 12, 646 13 cf. I Cor. 6, 3 15 cf.
 Matth. 10, 8 Marc. 16, 17 16 cf. I Cor. 6, 2 16-17 cf. Gal. 3, 27
 20 cf. Ion. 1, 3

10. 3 sibi] *praef. III 20* proeliatur *N* 6 ut ωR^1 , *om. R^3 edd.*
 tubam (*X*, -a *cett.*) . . . audit, a<d> diem *Kr. (Thes. I 556, 64)* 7 deserit
intrans. 10 proeliatu est *N* 11 in pugna proelio] *praef. III 86a*
 amissus *X R Gel. Pam.*, ammissus *N*, missus *F* in pugna pilo transmissus *V*
 16 iunge et mundus, *praef. III 92* 16 sq. *verene Christi arma*
indutus es persecutionem diaboli fugiens? 20 sui *R^2 p. 545* 21 Ioppen
 ωR^1 (*praef. III 7*), Ioppe *cett.* 22 non dico] et *N* 23 in uterum *FXR^1*
 (*praef. III 111 c. 59d*), in utero *NR^3* invenit *R^3 Gel.*, -o ωR^1

34 potuit nec vel sic deum evadere. [5] Quanto melius <dei>
 25 servus, qui sive iniquitatis dominum timens non fugit eum,
 sed potius contemnit, confidens scilicet de tutela domini, sive
 deum reformidat, quanto magis sub oculis eius astitit, dicens:
 'Dominus est, potens est; omnia illius sunt; ubi fuero, in
 30 manu illius sum; faciat quod vult, non discedo, et si perire
 me volet, ipse me perdat, dum me ego illi servo. Malo invidiam
 ei facere per voluntatem ipsius pereundo quam bilem per meam
 evadendo'.

5 XI. [1] Haec sentire et facere omnem servum dei oportet,
 etiam minoris loci, ut maioris fieri possit, si quem gradum in
 persecutionis tolerantia ascenderit. Sed cum ipsi auctores, id
 est ipsi diaconi et presbyteri et episcopi fugiunt, quomodo
 laicus intelligere poterit, qua ratione dictum: *Fugite de civitate*
in civitatem? Itaque cum duces fugiunt, quis de gregario
 10 numero sustinebit ad gradum in acie figendum suadere?
 (2.) [2] Certe quidem *bonus pastor animam pro pecoribus ponit*, ut
 Moyses non domino adhuc Christo revelato et iam in se figurato
 ait: *Si perdis hunc populum*, inquit, *et me pariter cum eo disperde*.
 Ceteram Christo confirmante figuras suas malus pastor
 est, qui viso lupo fugit et pecora diripienda derelinquit; proicietur
 de villa pastor huiusmodi, detinebuntur illi mercedes
 missionis suae in compensatione, immo et de priore peculio

11. 5 Matth. 10, 23 8 Ioh. 10, 11 10 Exod. 32, 32 11-12 cf.
 Ioh. 10, 12

24 <dei> Rig. Urs., sed v. ad monog. 2,1 sarcinam 25 servus om. F V
 iniquitatis dominum Kr., iniquus deum ωR, inimicum dei Oehler, inimicus
 dei <imminet> Rig. Urs. 27 formidat N 28 illius N, eius cett. 30 illi
 servo N, s. i. cett.

11. 1 haec ω, hoc R edd. 2 ut NR, et FX, ut et Kr. in ωR
 (praef. III 60c), ex Pam. 3 auctores (i. magistri, Thes. 1210, 70. 71)
 NGR³, actor FXR^{1,2} 5 dictum sit N, sed v. praef. III 94a
 7 figendum R³ edd., fugiendum ωR^{1,2} 9 non . . . adhuc] praef. III 92
 10 inquit om. X 13 merc. miss. suae N, miss. suae merc. cett.
 14 compensatione ωRedd. (praef. III 60g), -em Lat.

35 15

eius exigetur detrimenti dominici restitutio: Etenim qui habet,
 dabitur ei, ab eo autem, qui non habet, etiam quod videtur
 habere, auferetur. [3] Sic Zacharias comminatur: Exurge,
 rhomphaea, in pastores et evellite oves et superducam manum
 meam in pastores. In quos et Ezechiel et Hieremias isdem
 20 minis perorant, quod non tantum de pecoribus improbe
 vescantur pascentes potius semetipsos, verum et dispersam
 gregem faciant et in praedam esse omnibus bestiis agri, dum
 non est pastor illis. Quod numquam magis fit, quam cum in
 persecutione ecclesia destituitur a clero. Si et Spiritum quis
 25 (3.) agnoverit, audiet fugitivos denotantem. [4] Porro si eos, qui
 gregi praesunt, fugere, cum lupi irruunt, nec decet, immo nec
 licet ---- qui enim talem pastorem malum pronuntiavit, utique
 damnavit; omne autem quod damnatur, illicitum factum est
 sine dubio ----, ideo praepositos ecclesiae in persecutione fugere
 30 non oportebit. Ceterum si grex fugere deberet, non debere<t>
 praepositos gregis stare, sine causa staturos ad tutelam gregis,
 quam grex non desiderat, scilicet ex licentia fugae.

20

25 (3.)

30

5

XII. [1] Quod pertineat, frater, ad tuum problema,
 habes sententiae nostrae responsionem et exhortationem.
 Porro si quis quaerit, an persecutio fugienda sit, sequentem
 quoque <quaestionem> iam prospiciat necesse est, an, si
 fugienda non est, redimenda certe sit. Ultro igitur et de hoc

15 Luc. 8, 18 17 Zach. 13, 7 19 cf. Ezech. 34, 2 sqq. Ier. 23,1 sqq.

17 sic i. eodem modo, praef. III 74 18 manum meam Pam., agnum
 meum ωR 19 isdem ω 21 dispersam X (Thes. s. v. grex 2329, 83;
 disperdas N), -um FR edd. 22 faciant] Thes. 119, 59 24 eccl. dest. N,
 d. e. cett. Spiritum (ut 9, 4)] episcopum N 26 nec prius i. q. non, praef.
 III 75 30 ceterum i. alioquin, monog. 4, 3 deberet R³
 31 praepositos NFR^{1,2}, -us XR³edd.; staturos NR^{1,2}, -us FXR³edd.; praef. III
 118 32 sc. ex l. f. N, ex l. f. sc. cett. (vox scilicet a Tert. fere toties
 anteponitur quoties postponitur)

12. 3 si om. FXR qui Redd. 4 <qu.> Rig. 5 non est bis FXR^{1,2}
 fugienda necesse est red. N redim- codd. ubique (praeter 12, 6 redem- FX,
 12, 8 F), redem- R¹

36

tibi suggeram, definiens persecutionem, quam constat non
 esse fugiendam, proinde nec redimendam. [2] Pretium interest;
 ceterum sicut fuga redemptio gratuita est, ita redemptio
 nummaria fuga est. Certe et huius timiditatis consilium est.

10

Quod times, redimis, ergo fugis; pedibus stetisti, nummis
curristi; hoc ipsum, quod ex redemptione stetisti, fugisti.
(2.) [3] Ut autem redimas hominem tu nummis, quem ex sanguine
suo redemit Christus, quam indignum deo et dispositionis
15 eius, *qui filio suo non pepercit* pro te, ut fieret pro nobis maledictum
---- *quia maledictus, qui pependit in ligno* ----, qui
tamquam ovis ad victimam ductus est, et tamquam agnus ante
tondentem sic non aperuit os, sed posuit dorsum suum in flagella,
20 *maxillas autem in palmas et faciem non avertit a sputaminibus*
et inter iniquos deputatus est et traditus est in mortem, mortem
autem crucis: [4] totum hoc, ut nos a peccatis lucraretur. Sol
cessit die[m] emptionis nostrae: apud inferos remancipatio
nostra est et stipulatio nostra in caelis; sublevatae sunt
25 (3.) *portae sempiternae, ut introiret rex gloriae, dominus virtutum,*
hominem de terris, immo ab inferis mercatus in caelos. [5] Quis
est nunc, qui adversus illum reluetatur, immo depretiat
mercedem eius tam magno comparatam, pretiosissimo scilicet
sanguine agni immaculati? Iam ergo melius fugere quam

12. 14 Rom. 8, 32 cf. Gal. 3,13 15 Is. 53, 7 16 Is. 50,6 19 Is.
53, 12 Phil. 2, 8 20-21 cf. Matth. 27, 45 Luc. 23, 45 23 Psalm.
23, 7. 10 26 I Petr. 1, 19

10 nummis curr. N, c. n. c. R¹X, c. n. R²⁻³ edd., om. F 11 ipsum
ωR (cf. Thes. s. v. in 796, 37), -o Oehler ex red. st. N, st. ex red. cett.
12 ex ωR¹⁻² (praef. III 111b. Thes. 1111, 76. 1112, 14. 40. 45. 82),
om. GR³ edd. 13 dispositionis FXGROel.Pam. (praef. III 111d), -i N
14 pro n. m. N cum Graeco (et Vulg.), m. pro n. FXR edd.
15 pependit Cast. (krema&menoj) 18 maxillas autem FXRedd. (ta_j de_
siago&naj),
et m. N (secundum Vulg. et genas) 21 cessit] cf. Luc. 23, 45 e0kipo&ntoj.
Kr. Thes. 722, 48 die[m] Kr. 22 nostra alt. om. N
25 depretiat R² p. 546, -et N, de pretio et FXR¹ depretiat et R³ Gel.Pam.
26 mercedem ωR¹⁻³ edd. (i. mercem, Thes. 797, 82), mercem R² p. 546 27 agni
immaculati N (a)mnou= a)mw&mon), sanguine commaculati X, s. commaculat cett.

[37] fieri viliorum, si non tanto sibi constabit homo, quanti constitit
domino. Et dominus quidem illum redemit ab angelis munditinentibus
30 potestatibus, a spiritalibus nequitiae, a tenebris
huius aevi, a iudicio aeterno, a morte perpetua; tu autem pro
eo pacisceris cum delatore vel milite vel furunculo aliquo
praeside sub tunica et sinum, quod aiunt, ut furtivo, quem
coram toto mundo Christus emit, immo et manumisit. Hunc
35 ergo liberam pretio aestimabis et pretio possidebis nisi eodem,
quanto, ut diximus, domino constitit, sanguine suo scilicet?
(4.) [6] Ut quid ergo de homine Christum redimis in homine, in quo
Christus est? Non aliter et Simon facere temptavit, cum
pecuniam apostolis obtulit pro spiritu Christi. Audiet ergo
40 et iste, qui se redimens Christi spiritum redemit: *Pecunia tua*
tecum sit in interitum, quoniam gratiam dei pretio consequendam
putasti. [7] Quis talem <non ut> abnegatorem spernat? Quid
enim dicit ille concussor? 'Da mihi pecuniam.' Certe ne eum
tradat, siquidem non aliud vendit, quam quod praestaturus
45 est praemio tuo. Cum das, utique ne tradaris voluisti; non
traditus autem traduci habebas? Ergo dum nolendo tradi
non vis traduci, nolendo negasti te esse, <quod> traduci
(5.) noluisti. 'Immo', inquis, 'dum nolo traduci quod sum, confessus

id esse, quod nolo traduci, id est Christianum'. Potes ita-

29 cf. Eph. 6, 12

38 cf. Act. 8, 18

40 Act. 8, 20

30 <a> potestatibus *Thierry* cf. *adv. Marc. 5,18,12* potestates et munditeneantes; *sed cf. anim. 23, 2* mundipotentium principatum FXR¹ (*praef. III111c*), -u NR^{2,3} *edd. ut del. Marra* furtivo quem R¹ mg. R^{2,3} *edd.*, -um q. N, -um quoque FXR¹, -o quo quem *Iun.* 42 talem N, tamen *cett.* <non ut> Kr., <non> talem *Marra, Thierry* 43 concussor *i. 'Erpresser, exacteur, extortioner', Thes. 117, 78. 118,10.16.121,37* 46 traduci *i. convinci; v. Oehlerum in indice* habebas aut *i. q. poteris (Thes. 2454, 12) aut i. q. e1mellej (2455, 76)* 47 vis *om. X, ut NFR^{1,2} <quod>* traduci *Marra, Thierry, <quod> te esse R³ edd.* 48 sq. *confessus sc. sum, praef. III 94a, traduci, [quod] sum c. Marra, Thierry* 49 potes NR³ *edd.*, potest FXR^{1,2} *fort. recte, praef. III 117* itaque *i. q. 'atquin' ut mart. 4, 7. Thörnell I 20*

38 50

que te martyrem vindicare, <si> constanter ostendis[se] Christum; redimens non ostendit. Apud unum si forte confessus es, ergo et apud plures nolendo confiteri negasti. Ipsa salus iudicabit hominem excidisse, dum evadit; excidit ergo, qui maluit evasisse.

55

Negatio est etiam martyrii recusatio. [8] Christianus

pecunia salvus est et in hoc nummos habet, ne patiat, dum adversus deum erit dives? At enim Christus sanguine fuit dives pro illo. *Felices* itaque *pauperes, quia illorum, inquit, est regnum caelorum*, qui animam solam in confiscato habent.

(6.)

60

Si non possumus deo servire et mammonae, possumus et a deo redimi et a mammona? Quis enim magis serviet mammonae, quam quem mammonas redemit? [9] Postremo quo exemplo uteris in redemptionem traditionis? Apostoli tractantes persecutionibus agitati quando se pecunia liberaverunt, quae illis

65

utique non deerat ex praediorum pretiis ad pedes eorum depositis?

Certe multis locupletibus credentibus, viris ac feminis, qui his etiam refrigeria subministrabant, quando Onesiphorus aut Aquila aut Stephanas hoc modo eis in persecutionem succurrerunt? Paulus quidem, cum Felix praeses pecunias accepturum se pro eo a discipulis sperasset, de quo et ipse in secreto tractavit cum ipso, neque ipse pro se neque discipuli pro eo numeraverunt, [10] illi utique discipuli, qui flentes, quod [n]aeque Hierosolymam tendere perseveraret et persecutiones

70

57 Matth. 5, 3

59 Matth. 6, 24

64 cf. Act. 4, 34, 35

66-67

cf. II Tim. 1, 16 Rom. 16, 3 I Cor. 16, 15

68 cf. Act. 24, 26

69-70

cf. Act. 21, 12-14

50 <si> et ostendis[se] scripsi, ostendisse? Christum *Marra, Thierry*, ostende, sis, Christum Kr. 51 ostendit N (*ex -es*), -i FXR *edd.*, -isti Rig.,

-is Kr.

54 verba negatio est e. m. recusatio *transponenda esse in l. 22*

post negasti *censent Marra, Kr.*

57 inquit est N, est i. *cett.*

59 et *posterius*

om. N

62 tractantes *i. praedicantes, praef. III 120*

67 Stephanas

Thierry ex I Cor. 16,15, Stephanus ωR persecutionem ω (*praef. III 59d*),

-e R *edd.*

72 aequae *Oehler (sc. quamvis eum dehortarentur; cf. idol. 21, 1*

aequae quiescendo (*i. tacendo*) confirmas maiestatem eorum (*deorum*) et

nostrum 'gleichwohl'), neque FXR¹, *om. cett.*

39

praedicatas illic non praecaveret, postremo inquit: *Fiat*

75 (7.) *voluntas dei. Quae ista voluntas? utique ut pateretur pro nomine domini, non ut redimeretur. Oportet enim, quomodo Christus animam suam posuit pro nobis, ita fieri pro eo et a nobis nec tantum pro ipso, immo etiam pro fratribus propter ipsum. Quod <et> Iohannes docens non [et] pro fratribus numerandum, sed moriendum potius pronuntiavit. Nihil interest,*

80 (8.) si quem Christianum redimere non debeas alium *an te*. [11] Et adeo voluntas dei sic est: aspice regnorum et imperiorum utique a deo dispositum statum, in cuius manu cor regis: tanta cotidie aerario augendo prospiciuntur remedia censuum, vectigalium, collationum, stipendiorum nec umquam tamen usque

85 adhuc ex Christianis tale aliquid prospectum est sub aliqua redemptione capitis et sectae redigendis, cum tantae multitudinis nemini ignotae fructus ingens meti posset; sanguine empti, sanguine numerati nullum nummum pro capite debemus, quia caput nostrum Christus est: non decet Christum

90 pecunia constare. Quomodo et martyria fieri possent in gloriam domini, si tributo licentiam sectae compensaremus? Itaque qui eam praemio paciscitur, dispositioni divinae adversatur.

(9.) [12] Cum igitur nihil nobis Caesar indixerit in hunc modum stipendiariae sectae, sed nec indictum umquam tale

95 quid possit, antichristo iam instante et in sanguinem, non in pecunias hiante Christianorum, quomodo mihi proponere potest scripturam esse: *Reddite quae sunt Caesaris Caesari?*

78 cf. I Ioh. 3, 16 82 cf. Proverb. 21, 1 89 cf. Eph. 5, 23 95 cf. I Ioh. 2, 18 97 Matth. 22, 21

78 et *transpos. Kr.* 80 alium *an te Kr.*, a. mente *FXR*^{1,2}, a. nec *te R*¹*mg*, aut emere *NGR*³ *edd.* 81 aspice *R*^{1,2}, apisce *F*, -i *X*, ab apice *NGR*³*Oel.Pam.* 82 dispositum statum *FXR*^{1,2}, -o -u *NGR*³ 84 tamen *N*, *om. cett.* 85 sub *c. abl. ωR*¹ (*cf. praef. III 60h*), *c. acc. R*^{2,3}*edd.* 87 meti posset *R*³ *edd.*, metipso sed *FR*^{1,2}, *X* (*memet-*), sed *N* 88 numerati *i. 'bezahlt'*, '*sanguine Christi profuso et tamquam numerato pretio soluto*' *Oehler*

94 indictum (*sc. esse*) umquam *N*, *i. quam FXR*¹ (*praef. III 40*), *indici R*¹*mg R*³ *edd.* 96 Christianorum *N* *edd.*, -um *FXR fort. recte potest impers., praef. III 117b*

140 Miles me vel delator vel inimicus concutit, nihil Caesari exigens, immo contra fas faciens, cum Christianum legibus humanis reum mercede dimittit. Alius denarius, quem

100 (10.) Caesari debeo, qui ad eum pertinet, de quo tunc agebatur, tributarius, tributariis scilicet, non a liberis debitus. [13] Aut quomodo reddam, quae sunt dei, deo, utique proinde imaginem et monetam ipsius inscriptam nomine eius, id est hominem

105 Christianum? Quid autem deo debeo sicut denarium Caesari nisi sanguinem, quem pro me filius fudit ipsius? Quodsi deo quidem hominem et sanguinem meum debeo, nunc vero in eo sum tempore, ut quod deo debeo expostuler, utique fraudem deo facio id agens, ne quod deo debeo solvam. Bene observavi

110 praeceptum Caesari reddens, quae sunt Caesaris, deo vero, quae sunt dei, abnegans!

XIII. [1] 'Sed et omni petenti me dabo': in causa elemosinae, non in concussurae. *Petenti* inquit; porro qui incutit, non petit; qui comminatur, si non acceperit, non postulat, sed

5 extorquet; non elemosinam expectat, qui non miserandus, sed

10

timendus venit. Dabo igitur misericordiae, non timiditatis
meae nomine, ubi, qui accepit, deum honorat et benedictionem
mihi reddit, non ubi amplius et benefactum praestitisse se
credit et praedam suam aspiciens dicit: 'De reatu'. [2] Tascam
et inimicum!' Sed <etsi> inimicitiae et alios habent titulos, non
tamen dixit traditorem aut persecutorem aut concussorem;

13. 1 cf. Luc. 6, 30 8 sqq. cf. Matth. 5, 44

98 nil *N* 99 fas *N*, faciem *FXR1*, om. *R1mg* edd. 100 alius *N*,
a. est *FXR* edd. (praef. III 94b) 102 <a> trib. *Pam.*, sed cf. *Thes. s. v. in*
804, 11 107 nunc *tisque* ad debeo om. *N* nunc *R³* edd., cum *FXR^{1,3}*
109 observavi *NXR* edd., -am *F*, -em *VL*

13. 1 et 4 elimosi- ω ut virg. vel. 13, 4 2 porro i. 'sed', praef. III 66
incurtit ωR (cf. *Thes. 1102, 45. 1103, 25*), concutit *R²* p. 547 3 accepit
N 5 misericordiae *GR³* edd., -a(m) $\omega R^{1,2}$ (-am hoc est eleemosynam
R²mg) 7 amplius et ωR^1 (et *postpositum*, praef. III 90 a), a. se *R¹* *mg.*
R³Gel.Pam. praestitisse se credit *Oehler*, p. (-isset *FX*) et reddit
8 pascam *Urs.*, alii alia, irascar ωR 9 (etsi) *Kr.* et om. *N*

141

nam huic quanto magis *carbones* acervabo *super caput*, si non
me redemero! 'Proinde', inquit, 'qui tibi tunicam sustulerit,
vel etiam pallium concede.' Ad eum pertinet, qui rem, non qui
fidem meam eripere quasierit; concedam et pallium nil [o]minanti;
traditionem si minatus fuerit, etiam tunicam reposcam.

15

(2.)

[3] Omnium iam nunc dominicarum (sententiarum) suae sunt
et causae et regulae; termini non in infinitum nec ad omnia
spectant; atque adeo omni petenti dari iubet, ipse signum
petentibus non dat. Alioquin si omnibus passim petentibus
dandum putas, tu mihi videris, non dico vinum febricitanti,
sed etiam venenum aut gladium mortem desideranti daturus.

20

[4] *Facite autem vobis amicos de mammona* quomodo intelligendum
sit, parabola praemissa te doceat ad populum Iudaicum
dictum, qui, commissam sibi rationem domini cum

25

male administrasset, deberet de mammonae hominibus, quod
nos eramus, amicos sibi potius prospicere quam inimicos et
relevare nos a debitis peccatorum, quibus deo detinebamur,
si nobis id dominica ratione conferrent, ut, cum coepisset ab
his deficere gratia, ad nostram fidem refugientes reciperentur
in tabernacula aeterna. Quamvis nunc puta aliam interpretationem
parabola et sententiae istius, dum scias verisimile
non esse, ut concussores nostri in amicitiam redacti per
mammonam recipiant tunc nos in aeterna tabernacula.

30

(3.)

[5] Sed quid non timiditas persuadebit? Quasi et fugere scriptum
permittat et redimere praecipiat! Parum denique est, si
tinus aut alius ita eruitur: massaliter totae ecclesiae tributum

35

11 Rom. 12,20 12 Matth. 5,40 18-19 cf. Matth. 16,4
22 Luc. 16, 9

12 redimero *FX* 13 vel etiam] praef. III 103a 14 nilo *N* (praef.
III 76), non *cett.* 16 <s.> *R²mg* 17 in om. *FXBedd.*, sed cf. *monog.*
11, 17 *Marc. 4, 35, 3 Thes. 1430, 81* 25 mammo- ubique ωR , mamw- *Graec.*

et Vulg. 27 detinebamur] tenebamur N 28 conferrent R, -ferent ω
 29 hi(i)s ω (i. iis, cf. *Thes.* 2740, 50), his R edd. 33 aet. tab. N, t. ae.
 cett. 34 <re>scriptum (sc. imperatoris) Kr., scriptura R¹mg; v, Oehlerum
 p.487g

42

sibi irrogaverunt! Nescio, dolendum an erubescendum sit, cum
 in matricibus beneficiariorum et curiosorum inter tabernarios
 et ianeos et fures balnearum et aleones et lenones Christiani[s]
 quoque vectigales continentur. [6] Hanc episcopatus formam
 apostoli providentius condiderunt, ut regno suo securi frui
 possent sub obtentu procurandae salutis? Scilicet enim talem
 pacem Christus ad patrem regrediens mandavit a militibus
 per Saturnalia redimendam!

40

5

XIV. [1] 'Sed quomodo colligemus?' inquis, 'quomodo dominica
 sollemnia celebrabimus?' Utique quomodo et apostoli,
 fide, non pecunia tuti, quae fides si montem transferre potest,
 multo magis militem. Esto sapientia, non praemio cautus!
 Neque enim statim et a populo eris tutus, si officia militaria
 redemeris. Una ergo tibi fides et sapientia ad tutelam opus
 est, quibus non adhibitis et redemptionem tuam potest perdere,
 adhibitis autem redemptionem <nec> desiderare. [2] Postremo
 si colligere interdum non potest, habes noctem, luce
 Christi luminosi adversus eam. Non potes discurrere per
 singulos? si<t> tibi e[s]t in tribus ecclesia; melius, turbas tuas
 aliquando non videas, quam addicas. Serva Christo virginem
 sponsam; nemo quaestum de ea faciat.

10

(2.)

43 cf. Ioh. 14, 27. 28
 14. 3 cf. I Cor. 13, 2 11 cf. Matth. 18, 20

39 ianeos FG,X (ialieos) (i. argentarios, Thörnell III 36), ianios R¹ et
 Hirsaugiensis, laneos N, lanios R¹mg R³edd. 39 Christiani R¹mg
 episcopatus N (praef. III 16), -ui FXRedd. 42 procurandae ω, -o R^{1,2}, -i
 R³Gel.Pam. salutis N, om. cett. scilicet enim] praef. III 103a 44 Saturnalia VL

14. 1 colligemus] praef. III 51b 4 cautus i. tutus, cf. Vlp. dig. 46,
 5, 1, 4 ut quis cautior sit et securior 6 et fides FXRedd., et om. N
 7 potest FX (praef. III 117b), potes N edd. 8 autem N, aut FXR,
 haud R¹mgR³edd. <nec> Kr. 9 potest FX, potes NR 10 luminosa
 Scal., -am Urs. Rig., qui verba adversus eam spuria iudicant, -i ωR 11 sit
 tibi et R²p. 548, R³edd., si t. est ω R^{1,2} melius N, m. est FXRedd. de
 structura cf. praef. III 48b 12 addicas i. poena gehennae afficias, cf. *Thes.*
 575, 69; aliter Rig. et Iun. apud Oehl.

43

15

[3] Haec tibi, frater, dura forsitan et intolerabilia videntur,
 sed recita deum dixisse: *Qui capit, capiat*, id est, qui non capit,
 discedat. Non potest, qui pati timet, ei esse, qui passus est; at
 qui pati non timet, iste erit perfectus in dilectione, utique dei;
perfecta enim dilectio foras mittit timorem. Et ideo multi vocati,
pauci electi; non quaeritur, qui latam viam sequi paratus sit,
 sed qui angustam; et ideo paraclitus necessarius, deductor
 omnium veritatum, exhortator omnium tolerantiarum. Quem
 qui receperunt, neque fugere persecutionem neque redimere
 noverunt, habentes ipsum, qui pro nobis erit, sicut locuturus

20

(3.)

in interrogatione ita iuaturus in passione.

15 Matth. 19, 12 18 I Ioh. 4, 18 Matth. 22, 14 19-20 *cf.*
Matth. 7, 13 20-21 *cf.* Ioh. 16, 13 23 *cf.* Matth. 10, 19

15 recita *i. lege, cf. anim.* 17, 14 recita Iohannis testationem 16 ei
N (praef. III 21), eius cett. 17 erit p. N, p. erit *cett.* 18 et ideo
del. Iun. utpote ex l. 20 huc illata; pertinent tamen ad vocem perfecta l. 18;
perfectam enim dilectionem pauci habent 20 paraclitus ω 23 locuturus
R² p. 548, edd., locutus ωR¹ Explicit liber Tertulliani de persecutione *F*

Text edited by V. BULHART, Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum 76, Vienna: Hölder-Pichler-Tempsky (1957).
reproduced by permission of the publisher.

Scanned by Roger PEARSE, Ipswich, 2003. Note: The verse numbers in Green() are those from the CCSL edition. Those in
[] are the CSEL verses. Greek text is rendered using the Scholars Press SP Ionic font, free from [here](#).